

til Sammenlægning, hvor den mindre Jordbruger ikke vil kunne faae Pengelaan til et mindre Sted. Jeg skal nævne et Exempel herpaa, som de fleste vel ville kunne erindre. Hvad bleve nemlig de saakaldte Laanekasser, som vare oprettede af Almuens Penge og af Tjenestetyendets Penge, brugte til i Karene for Krigens Udbrud? Hvor gik disse Penge hen? Gik de til mindre Selveiergaarde, Boelssteder og Huse, hvor man trængte til en lille Capital til Pantlaan i disse smaa Eiendomme? Nei, det var saare sjældent, at de bleve anvendte dertil, men de gik til Kjøbmænd og Heriemænd; de kom ikke til de mindre Selveiersteder; thi i disse — saaledes var den almindelige Mening — havde man ikke tilstrækkelig Sikkerhed, men denne havde man derimod i de større Landeieendomme. Og hvad Sikkerhed har man saa i de større Landeieendomme? Naar der kommer vanskelige Tider, Forandring indtræder i Pengevæsenet, eller naar forandrede Handelsconjuncturer indtræde, saa synker den større Eiendomsværdi paa een gang og der spilles Faldit — det er den Sikkerhed, man har. Den lille Landeieendomsbesidder derimod holder ud, han svarer af sit Lidet og gaaer ikke til Grunde, for hele Landet er nær ved at gaae til Grunde; dette er Erfaringens Vidnesbyrd, der er ikke større Sikkerhed for Prioriteter i de større Landeieendomme end i de mindre, men snarere en ringere. Ved de smaa Gaarde er der næsten aldrig skeet Tab af Capitaler, og dog have de ikke kunnet faae Penge tillaans, undtagen det skulde være hos en god Ven af Selveierbonde. Men det har altid, som sagt, været ringeagtet at laane Penge til saadanne smaa folk, hvorimod man til Sammenlægning efter en uhyre høj Taxation altid har kunnet faae Penge nok. Altsaa hele Tidsaanden har begunstiget denne Sammenlægning, og ved at give en saadan Lov som den foreliggende ville vi, Folkets Repræsentanter, oppække Misfornøielse blandt Almuefolk; allerede nu klage Selveierbynderne meget over den Nedlæggelse og Sammenlægning af Gaarde og Huse, som er skeet formedelt den altfor store bevilgede Sammenlægningsfrihed, som har fundet Sted. Jeg erklærer, at der ikke vil være nogen Lov, som

hos Bondestanden vil oppække en større Misfornøielse og Forbittrelse end dette Lovudkast, hvis det skulde gaae igjennem, saaledes som det er. Det er mit Vidnesbyrd, og jeg skal bevise, hvad jeg siger, om det forlanges. Jeg har i mit Forslag opstillet 3 Grader; en Bondegaard af 12 Tønder Hartkorn efter Boniteringstaxt af 15 og derover i de bedste Egne er ikke en Gaard af en saa stor Udstrækning eller Areal, som en Gaard paa 8 Tønder Hartkorn efter Boniteringstaxten 9 og derunder, og Mellemtaxterne mellem 9 og 15 kunne passende ansættes til en Gaard paa 10 Tønder, og de to af de mindre Størrelser ville behøve større Folkehold og Driftsomkostninger end en Gaard paa 12 Tønder i de bedste Egne, og derfor er en Gaard af 12 Tønder Hartkorn af Boniteringstaxten 16—24 hverken saa stor at drive eller er saa forskjellig fra de andre Gaarde i Nabolauget, som en til 10 og 8 af en mindre Boniteringstaxt. Af denne Grund er det, at jeg har opstillet de 3 forskjellige Grader som den passende Størrelse, hvortil Sammenlægningen maatte naae.

Hvad angaaer mit Forslag til § 2, som Udvalget har givet Slip paa, maa jeg dog ønske, at det bliver optaget i Loven; thi deri er endnu endeel Regjeringsomsorg bibeholdt, at ikke alle Steder i Sognet skulde blive til større Gaarde. Jeg maa i den Henseende yde den ærede Indenrigsminister Bondestandens Tak for, at han dog har tænkt at sætte nogen Grændse for Sammenlægningen i Fremtiden, idet $\frac{1}{3}$ af et Sogns Hartkorn kan sammenlægges til større Gaarde og $\frac{2}{3}$ forbeholdes til mindre Eiendomme. Jeg kan ikke see Andet i denne Paragraph, hvis den ikke udelukkes; end at mit Forslag maa fastholdes til en Forandring deri af $\frac{1}{3}$ til $\frac{1}{6}$ o. s. v.; thi deri er dog endnu en Regjeringscontrol tilføiede, en Grændse for Sammenlægningen. Jeg havde ønsket, at denne Grændse stemmede med mit Forslag til Forandring af første Paragraph, saa at „til 8 og 12 Tønder Hartkorn“ kom istedetfor „til 12 og 20 Tdr. Hartkorn“; det forekommer mig at være en nødvendig Følge, hvis mit første Forslag bliver antaget. Men denne Control anseer Udvalget for overflødig, idet det mener, at Selveiergaardene nok kunne beskytte og